

Selján Péter

Egyesült Királyság – a megújulást remélő nagyhatalom

Az Egyesült Királyság¹ Franciaország mellett Nyugat-Európa legerősebb katonai hatalma. Az ország biztonságának alapját a NATO-tagság jelenti – ebben a tekintetben az Észak-atlanti Szerződés Szervezete az Európai Unióval szemben is prioritást élvez –, legfontosabb stratégiai partnere pedig továbbra is az Egyesült Államok, miközben a stratégiai partnerségi kapcsolatok hiányosságait egyes területeken a 2010-es brit–francia megállapodás² egészítette ki. Bár a brit biztonsági és védelmi szektor a gazdasági válság hatására jelentős költségvetési forráselvonást szenvedett el az utóbbi években, aminek következtében a kormányzat a fegyveres erők nemzetközi művelési ambíciószintjének csökkentésére kényszerült,³ az expedíciós képességek fenntartásával Nagy-Britannia továbbra is vezető szerepet tölt majd be az európai államok között.

A brit külpolitikai hagyományok és a globális – többek között az állandó ENSZ BT-tag-ságon keresztül is megvalósuló – szerepvállalás gyakorlata mellett a NATO-szövetségesek és az európai államok politikai elvárásaiból is következik, hogy Nagy-Britanniának fenn kell tartania a nemzetközi válságkezelő és stabilizációs műveletekben vállalt szerepét. Nagy-Britannia számára fontos, hogy rendelkezésére álljon a NATO parancsnoki struktúrája, amennyiben a szövetség által létrehozott alkalmi koalíciók igénylik, még abban az esetben is, ha azok éppenséggel nem a NATO tagállamaiból állnak össze. A 2015-ös stratégiai és védelmi felülvizsgálat közeledtével – és látva a védelmi költségvetést érintő újabb megszorításokat – egyre nyilvánvalóbbá válik ugyanis, hogy a brit fegyveres erők a jövőben jobban rászorulnak majd a partnerországok és intézmények, különösen a NATO támogatására. Fontos tendencia azonban, hogy miközben a brit fegyveres erők az elmúlt évtized nemzetközi válságkezelő műveleteiben rendre a második legjelentősebb szerepet vállalták az Egyesült Államok után, a nemzetközi szerepvállalásban fokozatos csökkenés figyelhető meg. Irakban⁴ a 2003-as tavaszi hadműveletekben 18 000 katonával vettek részt (az 1991-es közel 54 000⁵ fős kontingenshez képest); az afganisztáni műveletek csúcán

1 Az ország hivatalos megnevezése Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, és míg az angolszász irodalomban az Egyesült Királyság (United Kingdom – UK) az elterjedt megnevezés, a magyar szaknyelvben általánosabb a Nagy-Britannia megnevezés használata. Az elemzésben egyenértékű megnevezésként mindkettőt használjuk.

2 Taylor, Claire: *Franco-British Defence Co-operation*. parliament.uk, 2010. 11. 08. (2013. 05. 20.)

3 Csiki Tamás: *A gazdasági válság hatása Magyarországra és egyes szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére III. SVKK Elemzések*, 2013/11. (2013. 05. 20.)

4 *Operations in Iraq: Facts and Figures – Ministry of Defence*. nationalarchives.gov.uk. (2013. 05. 20.)

5 *1990/1991 Gul Conflict – Ministry of Defence*. nationalarchives.gov.uk. (2013. 05. 20.)

9500 főt⁶ (még napjainkban is 8000⁷-et) telepítettek harci, harci támogató és stabilizációs feladatokra; Líbiában pedig 3000 bevetést hajtott végre a légierő (ebből 2000 csapásmérést). A világosan kirajzolódó csökkenő trend mellett ma már a „hivatalos” nemzetközi katonai ambíciószint is azt vetíti előre, hogy Nagy-Britannia a jövőben nem lesz képes a korábbiakhoz hasonló nagyságú erőket a harcoló műveletek rendelkezésére bocsátani.

Julian Lindley-French, a Holland Védelmi Akadémia kutatója szerint ugyanakkor problémát jelent, hogy az Egyesült Államok a stratégiájában Európa helyett egyre inkább az ázsiai és csendes-óceáni térségre koncentrál. Mindemellett az eurózána válsága, valamint a Németország és Franciaország által szorgalmazott szorosabb politikai és fiskális unióra való törekvés idővel egy, az Egyesült Királyságot kirekesztő stratégiai csoport kialakulását eredményezhetik, és megerősíthetik az európai fegyveres erők háborús műveleti képességei csökkentésének német koncepcióját is. Az ebből adódó feszültségek rontanak a NATO koalíciószervezési képességeit is. Amennyiben az Egyesült Királyság a jövőben is meg kívánja őrizni politikai befolyását Washingtonban, úgy valószínűleg amerikai kérésre növelnie kell majd a védelmi kiadásokat 2015–2030 között.⁸ Ehhez azonban a stratégia, a képességfejlesztés és a megszorítások közötti hatékony egyensúlyozásra lesz szükség. Ennek érdekében észszerűsítene kell a kiadásokat, meg kell szüntetnie az elavult struktúrákat, valamint a tagállamokkal és a partnerekkel közösen kell biztosítania az erőforrásokat és a képességeket, összességében 2020-ra új haderőmodellt hozva létre.

Nagy-Britannia fegyveres erői

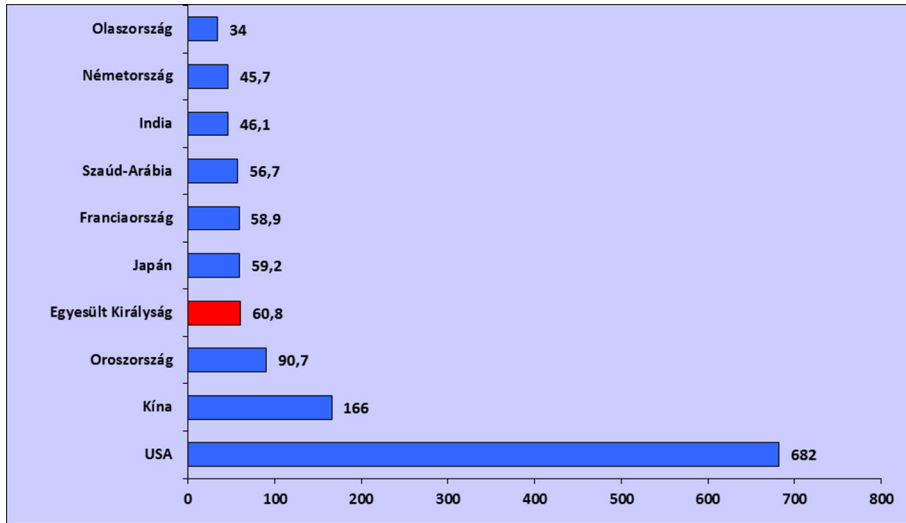
Az Egyesült Királyság hadereje az Egyesült Államok, Törökország, Franciaország és Németország után az 5. legnagyobb a NATO-tagállamok közül. A 60 milliárd dolláros brit védelmi költségvetés még a 8%-ot elérő csökkentés ellenére is nominálisan a 4. legnagyobb a világon (csupán Oroszország, Kína és az Egyesült Államok előzi meg), és az ország nemzeti össztermékéhez mért arányát (2,5%) tekintve is dobogós helyen áll, második az Egyesült Államok (4,4%) mögött. A három haderőnemből – a Brit Hadseregből, a Királyi Haditengerészetből (beleértve a Királyi Tengerészgyalogságot is) és a Királyi Légierőből – álló Brit Fegyveres Erők aktív állománya összesen 165 650 fő, amit a haderő-átalakítás során fontos szerepet betöltő, 80 550 fős tartalékos állomány egészít ki.

6 International Security Assistance Force. isaf.nato.int, 2011. 10. 18. (2013. 05. 20.)

7 International Security Assistance Force (ISAF): Key Facts and Figures. nato.int, 2013. 06. 01. (2013. 05. 20.)

8 Lindley-French, Julian: What NATO needs from the UK and what the UK needs from NATO - The British Army 2012. *The British Army Journal*, 2013. 02. 01. (2013. 05. 20.)

A legnagyobb védelmi költségvetéssel rendelkező országok 2013-ban (milliárd dollár)

Forrás: SIPRI Military Expenditure Database. sipri.org, 2013. (2013. 05. 20.)

A 2010-es brit Stratégiai Biztonsági és Védelmi Felülvizsgálat (SDSR)⁹ és az ennek eredményeképpen elfogadott *Nemzeti Biztonsági Stratégia* (NSS)¹⁰ az elmúlt évtizedek legjelentősebb haderő-átalakítását indította be, miután egyértelművé vált, hogy a brit fegyveres erők működtetési mechanizmusai és gazdasági háttere a korábbi formában fenntarthatatlanok. Az ennek „előmozdítására” bejelentett reálértékű 8%-os védelmi költségvetés-csökkentés a 2010–2014-es időszakra, majd a Cameron-kormány által 2012-ben kidolgozott 2020-ra kialakítandó haderőmodell¹¹ jelentősen csökkenti a brit haderő képességeit.

A védelmikiadás-csökkentés és a haderő-átalakítás kezdetekor a tervezők két célt tartottak szem előtt: egyrészt a NATO afganisztáni műveleteinek 2014-ig tartó megfelelő támogatását – ennek érdekében rövid távon egyes képességek feláldozására is készek voltak –, másrészt hosszú távon a brit fegyveres erők képességprofiljának 2020-tól kezdődő helyreállítása érdekében a következő évtized védelmi kiadásainak kiegyensúlyozását.

9 *The strategic defence and security review: securing Britain in an age of uncertainty*. gov.uk, 2010. 10. 19. (2013. 05. 20.)

10 *The national security strategy - a strong Britain in an age of uncertainty*. gov.uk, 2010. 10. 18. (2013. 05. 20.)

11 *Modernising to face an unpredictable future – Transforming The British Army*. Lignes de défense, 2012. 07. (2013. 05. 20.)

A brit haderő legfontosabb képességei

<p>Fegyveres erők</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szárazföldi erők: 96 850 fő – Haditengerészet: 32 000 fő – Légierő: 36 800 fő – Tartalékos: 80 550 fő 	<p>Hadászati nukleáris erők</p> <p>Haditengerészet: 4 ballisztikusrakéta-hordozó Vanguard osztályú tengeralattjáró Trident D5 rakétákkal, egyenként legfeljebb 40 nukleáris robbanófejjel</p>
<p>Szárazföldi erők</p> <ul style="list-style-type: none"> – Harci: 1 páncélosadosztály, 1 gépesített hadosztály, 5 könnyűlövész-zászlóalj – Harci támogató: 1 tüzérdandár, 1 légvédelmi dandár, 1 utász dandár stb. – Harci kiszolgáló-támogató: 3 logisztikai dandár, 7 logisztikai ezred, 7 zászlóalj, 1 egészségügyi dandár – Nehézfegyverzetű járművek: 526 Warrior gyalogsági harcjármű, 541 Bulldog páncélozott csapatszállító harcjármű, 227 Challenger II harckocsi, 89 AS90, Titan, Trojan tüzérségi és műszaki járművek – Harci helikopterek: 66 Apache, 71 Lynx – UAV: Hermes és Reaper típusok 	
<p>Haditengerészet</p> <ul style="list-style-type: none"> – 10 tengeralattjáró (4 Vanguard, 5 Trafalgar, 1 Astute) – 5 romboló (4 Daring, 1 Sheffield) – 13 Norfolk osztályú fregatt – 22 járőrhajó, 16 aknamentesítő, 41 kétéltű, 10 logisztikai és támogatóhajó – Tengerészgyalogság: 6850 fő 	
<p>Légierő</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2-2 vadászrepülő- és vadászbombázó-század: 94 Typhoon – 5 vadászbombázó-század: 134 Tornado – 1 Tristar légi utántöltő repülőszázad – 4 légi szállítószázad: 8 C-17A Globemaster és 32 C-130 Hercules – 2 Reaper UAV-század – Joint Strike Fighter (F-35B) – 12 Chinook helikopter 	

Forrás: The Military Balance 2013

A nemzeti stratégiai célkitűzések felülvizsgálata

Nagy-Britannia a gazdasági válság kikényszerítette haderő-átalakításhoz a Nemzeti Biztonsági Tanács (NSC) 2010. májusi létrehozásával fogott hozzá,¹² amelynek többek között azt a feladatot szabták, hogy kidolgozza az ország új *Nemzeti Biztonsági Stratégiáját* (NSS),¹³ valamint elkészítse a Stratégiai Védelmi és Biztonsági Felülvizsgálatot (SDSR).¹⁴ A *Nemzeti Biztonsági Stratégia* az ország nemzetközi biztonsági környezetének értékelése, az érzékelt fenyegetések alapján vázolta Nagy-Britannia biztonság- és védelempolitikai jö-

12 *National Security Council*. gov.uk, 2010. (2013. 05. 20.)

13 *A Strong Britain in an Age of Uncertainty*. gov.uk, 2010. 10. (2013. 05. 20.)

14 *The strategic defence and security review: securing Britain in an age of uncertainty*. gov.uk, 2010. 10. 19. (2013. 05. 20.)

vőképét és ennek részeként a fegyveres erőkre háruló feladatokat a következő évtizedben. A védelmi felülvizsgálat 2010 októberében készült el, funkciója pedig kettős volt: egyrészt reálisan kellett bemutatnia és értékelnie a brit fegyveres erők – szélesebb értelemben az egész védelmi szektor – helyzetét, és azonosítani azokat a területeket, ahol változtatásokra volt szükség (a nem hatékony működés, az elmaradt fejlesztések, a felmerülő új igények, vagy a forráshiány által kikényszerített forráscsökkentés következtében). A stratégiai felülvizsgálat így a *Nemzeti Biztonsági Stratégia* „feladatszabása” és a védelmi szektor aktuális helyzete alapján rögzítette a brit haderőreform legfontosabb alapelveit és irányait, a 2020-ra kialakítandó új haderőmodell létrehozásához szükséges elérendő célokat. A védelmi szektor átfogó reformját jól érzékeltetik a legfrissebb brit stratégiai dokumentumok körét bővítő védelmi ipari technológiai és hadfelszerelési dokumentumok: a 2010 decemberében kiadott zöld könyv,¹⁵ valamint a 2012 februárjára elkészített fehér könyv¹⁶ is.

A kitűzött célok szerint a brit fegyveres erőknek a haderőreform után is képesnek kell maradnia a műveletek teljes spektrumának végrehajtására az alacsony intenzitású békefenntartó műveletektől a közepes intenzitású stabilizációs műveleteken át a magas intenzitású harci műveletek teljes köréig (beleértve a hagyományos és a nukleáris hadviselést). A következő években a fegyveres erők állományának teljes csökkentése mintegy 55 000 főt tesz ki – 28 000 fővel csökken a civil alkalmazottak száma, 20 000-rel a hadsereg, 2700-zal a légierő, 4000-rel a haditengerészet létszáma –, és ezzel összhangban a műveleti ambíciószintet is csökkentették, így a brit haderőnek képesnek kell lennie:

- egy elhúzódó stabilizációs művelet végrehajtására, legfeljebb 6500 főt telepítve;
- két nem elhúzódó művelet végrehajtására 2000, illetve 1000 fővel;
- három nem elhúzódó művelet végrehajtására kisebb erőkkel;
- egy nagyméretű művelet végrehajtására korlátozott ideig maximum 30 000 katona telepítésével (ez a 2003-ban Irakba telepített erők 2/3-a).¹⁷

A műveleti képességeket tekintve a haditengerészet fő feladata marad az állandó nukleáris elrettentés biztosítása, miközben a szárazföldi erőknél a rövid időtartamú intervenciókra a könnyű felszereltségű különleges erők, a hosszabb és komplexebb intervenciók műveletek végrehajtására pedig többfunkciós erők kialakítását és fenntartását tűzték ki célul. A légi erő feladata a továbbiakban is a légtér védelme, a megfelelő szintű harcászati légi jelenlét biztosítása, valamint a stratégiai és harcászati légi szállítási feladatok ellátása maradt.¹⁸

Összességében tehát, miközben a brit haderő továbbra is törekszik a teljes feladat-spektrumú jelleg megőrzésére, a következő évtizedben meghatározó képességhiányokkal is számolnia kell, és a műveletek teljes intenzitás-spektrumát csak korlátozottan tudja majd végrehajtani: az 1991-ben vagy 2003-ban látott nagyarányú műveleti alkalmazás az új haderőstruktúrával és csökkentett képességekkel már nem lesz elképzelhető. Legfeljebb dandárerejű harccsoport telepítésére, magas intenzitású harcoló művelet korlátozott idejű megvívására képes haderővé válik 2020-ra.¹⁹

15 *Equipment, Support, and Technology for UK Defence and Security: A Consultation Paper*. gov.uk, 2010. 12. (2013. 05. 20.)

16 *National Security Through Technology: Technology, Equipment, and Support for UK Defence and Security*. gov.uk, 2012. 02. (2013. 05. 20.)

17 Csiki Tamás: *A gazdasági válság hatása...* i. m. 2. o.

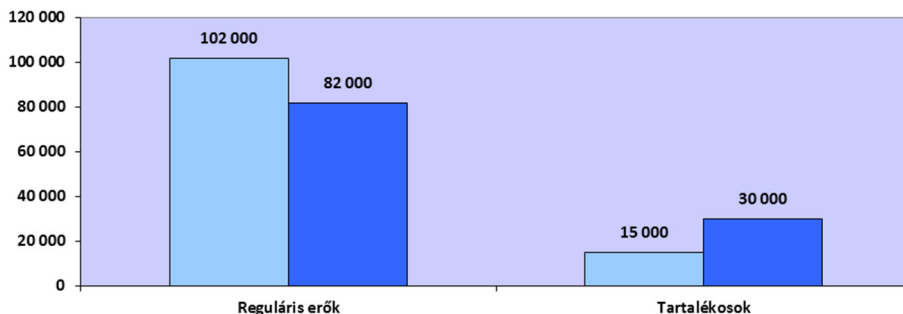
18 Csiki Tamás – Háda Béla – Varga Gergely: *Védelmi és haderőreformok Európában – a belga, holland és brit példa. Nemzet és Biztonság*, 4. évf., 2011/5, 51–63. o. (2013. 05. 20.)

19 Csiki Tamás: *A gazdasági válság hatása...* i. m. 3. o.

Army 2020: radikális haderő-átalakítás

A fent vázolt stratégiai célkitűzések megvalósításának alapvető eszközeként magát a brit haderőt is át kell formálnia a Védelmi Minisztériumnak. A 2010 októberében befejezett védelmi felülvizsgálat által előirányzott kiadáscsökkentés a brit fegyveres erők műveleti képességeinek és ambícióinak 20–30%-os csökkenését vonta maga után, csupán a különleges erők és a kibervédelem fejlesztésének forrásait növelték. 2013 áprilisától megkezdődött a Lord Levene által a védelmi reformról készített független jelentésben²⁰ javasolt – a katonai és polgári felsővezetőket érintő – 25%-os állománycsökkentés is, amelyet Philip Hammond védelmi miniszter még 2012 augusztusában jelentett be a 2020-ra célul kitűzött haderő-átalakítási tervek véglegesítését követően.²¹ A következő években így a 2010-es 102 ezerről várhatóan 82 ezerre csökkenhet majd a hivatásos állomány létszáma. A haderőszerkezet változása összefoglalóan azt jelenti, hogy megszüntetnek öt gyalogsági zászlóaljat,²² két gépesített ezredet, valamint tüzérségi, műszaki és logisztikai egységeket. A fennmaradó erők harcoló képességét a Reagáló Erők (*Reaction Force*) három (ebből egy gyorsreagálású) páncélozott gyalogsági dandárra épülő hadosztálya és a légierő (szintén gyorsreagálású) 16. légiszállítású rohamdandárja, illetve a 3. tengerészgyalogos dandár adja majd. A Támogató Erőket (*Adaptable Force*) reguláris és tartalékos gyalogsági és könnyű gépesített ezredek alkotják majd, összességében hét könnyű összefegyvernemi dandár (mintegy 30 000 fő) erőben, amelyek eltérő készenletben állnak rendelkezésre. A tartalékos állomány műveleti támogató képességének növelése érdekében a Honi Erők (*Territorial Army*) állományát a csökkentésekkel párhuzamosan 30 000 főre növelve megkétszerezik. Ezzel párhuzamosan a Németországban állomásoztatott brit erőket (mintegy 20 000 főt) is hazatelepítik.²³ Az átszervezés célja a haderő felkészítése a „megszorítások korára”, figyelembe véve az iraki és az afganisztáni háborúk tapasztalatait, valamint a jövő konfliktusaival kapcsolatos elképzeléseket.

A brit fegyveres erők létszámának tervezett változása 2010–2020 között

Forrás: *Modernising to face an unpredictable future – Transforming The British Army*. Lignes de défense, 2012. 07. (2013. 05. 20.)

20 *Defence Report: An independent report into the structure and management of the Ministry of Defence*. gov.uk, 2011. 06. (2013. 05. 20.)

21 *Modernising to face an unpredictable future – Transforming The British Army*. Lignes de défense, 2012. 07. (2013. 05. 20.)

22 *Army battalions affected by defence cuts*. BBC, 2012. 07. 05. (2013. 05. 20.)

23 Csiki Tamás: *A gazdasági válság hatása... i. m. 2. o.*

A brit haderő képességeire vetítve a fentiek azt jelentik, hogy gyorsreagálási elemét a Reagáló Erő alkotja majd, amelynek a fő erejét a három gépesített gyalogos dandár adja Challenger harckocsikkal és Warrior páncélozott harcjárművekkel felszerelve. A Légiszállítási Rohandandár (*Air Assault Brigade*) továbbra is ejtőernyősök és Apache támadó helikopterek különleges keveréke marad, noha ennek az alakulatnak is csökkentik a méretét. Ezek mellett újonnan alakítják ki a 7 gyalogos dandárból álló Támogató Erőket, amelyek elhúzódó stabilizációs műveletekben lesznek képesek támogatni a Reagáló Erőket. Ezen erőknél a lényeges részét képezi majd az úgynevezett „Force Troop”, amelyhez a hírszerző alakulatok pilóta nélküli repülőeszközeit (UAV) is csoportosítják egy új hírszerző- és felderítődandár keretei között. Létrehoznak továbbá egy új biztonsági támogató csoportot (*Security Assistance Group*) is, amely többek között a felkészítő programokért, a kiképzésért és az oktatásért felel majd. Mivel a független Levene-jelentés arra is felhívta a figyelmet, hogy az egészségügyi szolgálatok, a kiképzés és az oktatás, a hírszerzés és a kibervédelmi képességek nem voltak hatékonyan megszervezve, a különböző védelmi szervezetek irányításának összefogására hozzák létre a korábban hiányzó Összhaderőnemi Parancsnokságot.²⁴

A hivatásos állomány zsugorodásával a jövőben egyre több feladat hárul majd az utóbbi évtizedben kevesebb figyelmet kapó tartalékosokra is: a „Haderő 2020” vízióban megfogalmazott elképzelések szerint a Honi Erők állományát 30 000 főre kell majd növelni, azaz meg kell majd duplázni, amihez az anyagi feltételeket 2,8 milliárd dollárral kívánják biztosítani. A haderő-átalakításnak egyesek szerint ez a legkockázatosabb eleme, hiszen a hivatásos és a tartalékos állomány átszervezése is nagyrészt a szárazföldi erők szerkezetének átalakításától, valamint a brit erők Németországból való kivonásától függ. A másik komoly problémát az érthetően igen népszerűtlen, de szükséges létszámleépítés jelenti. A következő években várhatóan 10 000 ember kényszerül majd leszerelni a fegyveres erőktől, miközben a gazdasági kilátások továbbra is bizonytalanok maradnak, és folyamatban van az afganisztáni műveletek befejezése. A „Haderő 2020” minden bizonnyal a brit fegyveres erők legradikálisabb átszervezése a sorkatonaság 1960-as megszüntetése óta. A reformok végrehajtása után az új brit haderő 2020-ra kisebb lesz, kevesebb műveleti képességgel bír majd, és sokkal jobban rá lesz utalva a tartalékos állományra.

Nemzetközi szerepvállalás

Nagy-Britannia nemzetközi szerepvállalását vizsgálva a NATO szempontjából különösen fontos kettősségre figyelhetünk fel, amit tulajdonképpen tudatos és kölcsönös egymásrautaltságnak is nevezhetünk. Egyrészt az elmúlt két évtizedben folyamatosan azt láthatuk, hogy a brit fegyveres erők adják az amerikai erők mellett a nemzetközi – béketámogató, békekikényszerítő, stabilizációs – műveletekben harcoló kontingensek második legnagyobb erejét. Másrészt a brit nemzetközi katonai szerepvállalást áttekintve egyértelművé válik az is, hogy az – a Cipruson található brit haditengerészeti bázisokra tekintettel igazolható UNFICYP-részvétel kivételével – szinte kizárólagosan a NATO keretein belül valósul meg. Nem láthatóak olyan tradicionális gyarmati kötöttségű nemzeti műveletek,

²⁴ *Joint Forces Command*. gov.uk. (2013. 05. 20.)

mint Franciaország esetében, nincs olyan szerteágazó nemzetközi műveleti szerepvállalás, mint Németország esetében, és megfigyelők részvételén kívül jelenleg nem láthatunk brit részvételt európai uniós műveletben sem. Utóbbi természetesen magyarázható a saját brit állásponttal és szereppel az EU-n belül, valamint az ország eltérő fókuszú biztonsági érdekeivel – de még inkább az Egyesült Államokhoz kötődő elsődleges stratégiai partnerséggel, és a NATO műveleteinek keretén belül biztosított legitimitással.

Az Afganisztán stabilitása melletti brit elkötelezettséget bizonyítja, hogy az Egyesült Államok után Nagy-Britannia járul hozzá a legtöbb katonával (még ma is mintegy 8000 fővel) és eszközzel az ISAF-misszióhoz, megelőzve Németországot (4700 fő) és Olaszországot (4000 fő) is. Az Afganisztánban vállalt feladatok ráadásul az ország déli és délkeleti térségében, a stabilizációs műveleti spektrum „keményebb végén” helyezkednek el, folyamatos harcoló és különleges műveleti alkalmazást követelve meg a brit katonáktól. Érdeemes megjegyezni, hogy még a NATO-n belül is erősen fókuszált a brit részvétel, hiszen a koszovói rendezés alacsonyabb intenzitású feladatait a – helyi érdekeltséggel is inkább rendelkező – kisebb szövetségesekre hagyják, és jelenleg csak az ISAF-műveletben települnek brit katonák.

Emellett 266 brit katona vesz részt az ENSZ ciprusi békefenntartó missziójában (UNFICYP),²⁵ 4 brit megfigyelő segíti az ENSZ-nek a Kongói Demokratikus Köztársaságban tevékenykedő stabilizációs misszióját (MONUSCO),²⁶ és további 3 katona és 1 megfigyelő dolgozik a dél-szudáni ENSZ-misszió (UNMISS)²⁷ keretei között. Az Egyesült Királyság hasonló mélységben veszi ki részét az Európai Unió katonai műveleteiből is: 4-4 katonával járul hozzá a bosznia-hercegovinai EUFOR Althea-művelethez és a kongói EUSEC-misszióhoz, illetve 3 fővel az EU somáliai kiképző missziójához (EUTM).

Brit részvétel a nemzetközi katonai műveletekben

Szervezet	Művelet neve	Brit részvétel (fő)
NATO	ISAF	8000
	KFOR	1
Európai Unió	EUFOR Althea	4
	EUSEC RD Congo	4
	EU Training Mission	3
ENSZ	UNFICYP	266
	MONUSCO	4
	UNMISS	3+1
Combined Maritime Forces	CTF-150	1 fregatt

Forrás: IISS: The Military Balance 2013. 190–191. o.

²⁵ UNFICYP. unficyp.org. (2013. 05. 20.)

²⁶ MONUSCO - United Nations Organization Stabilization Mission in the DR Congo. unmissions.org. (2013. 05. 20.)

²⁷ United Nations Mission in the Republic of South Sudan (UNMISS). un.org. (2013. 05. 20.)

Kényes költségvetési egyensúly

A 2013-as költségvetés számai további megszorításokat jeleznek előre. A brit kincstár honlapján közzétett adatok szerint a Védelmi Minisztérium költségvetését 2013–2014-ben 249 millió angol fonttal,²⁸ 2014–2015 között pedig további 247 millió fonttal csökkentik majd.²⁹ Sokak szerint a védelmi költségvetés csökkentésével az Egyesült Államok által elvárt minimumszint, azaz a GDP 2%-a alá süllyedhetnek a brit védelmi célú kiadások, noha jelenleg az Egyesült Királyság Görögország mellett a másik európai NATO-tagállam, amely teljesíti ezt a kritériumot.

Forrás: SIPRI Military Expenditure Database

Anders Fogh Rasmussen NATO-főtisztár már két évvel ezelőtt nyilvános közleményben figyelmeztette arra az európai országokat, hogy együtt összesen Németország teljes, 45 milliárd dolláros védelmi költségvetésével megegyező mértékben csökkentették a védelmi kiadásait, ami már a szövetség „életképességét” veszélyezteti. Az afganisztáni kivonulás közeledtével, valamint az Európai Unió országainak költségvetésihiány-csökkentésre való törekvései következtében a védelmi kiadások azóta csak tovább csökkentek. Már jelenleg is az Egyesült Államok finanszírozza a NATO katonai kiadásainak közel háromnegyedét, miközben az Egyesült Királyság kiadáscsökkentései után jövőre Franciaország is a GDP 1,9%-ról 1,3%-ra kívánja mérsékelni a védelmi kiadásokra szánt összeget. Ennek következményeként 2012-ben az ázsiai országok, különösen Kína katonai kiadásainak mértéke meghaladta az európai országokét. Szakértők szerint mindez oda vezethet, hogy az Egyesült Államok támogatása nélkül az európai országok fegyveres erői egyszerű „alpműveleteket” sem tudnak majd végrehajtani, mivel a zsugorodó anyagi és politikai elkötelezettség kisiklatta azokat a kezdeményezéseket, amelyek a kontinens műveleti önállóságát növelnék, illetve katonai képességeit szélesítenék.

²⁸ *Supplementary table 1: Reductions to departmental resource budgets.* gov.uk, 2013. (2013. 05. 20.)

²⁹ Chalmers, Malcolm: *The Squeeze Continues - UK Defence Spending and the 2013 Budget.* rusi.org, 2013. 03. 25. (2013. 05. 20.)

A líbiai és a mali beavatkozás is rámutatott az európai gyengeségekre, és sokak szerint jelenleg sem az Egyesült Királyság, sem Franciaország nem lenne képes egy újabb „Líbia-típusú” intervencióból kivenni a részét, miközben Párizs és London is igyekszik fenntartani saját nukleáris elrettentő képességét. Vezető amerikai katonai tisztségviselők 2013 májusában egyértelmű aggodalmukat fejezték ki az Egyesült Királyság hadereje műveleti képességeinek jövőbeni szintje miatt, és azt is nehezményezték, hogy a védelmi kiadások folyamatos csökkentése miatt London szorosabb együttműködésre kényszerül majd európai szövetségeseivel, például Franciaországgal (akár a brit–francia stratégiai partnerségi megállapodás keretében). Az amerikai fél szerint a brit kormánynak inkább fel kellene adnia például a túl költséges atomfegyvereit, hogy atomhatalom helyett „valódi katonai hatalom” lehessen.

Nukleáris elrettentés, vagy valódi katonai hatalom?

Az említett amerikai vélekedéssel szemben az Egyesült Királyság álláspontja szerint a hidegháború vége ellenére továbbra is szükséges a nukleáris elrettentő erő fenntartása, ezeknek a fegyvereknek a bevetését ugyanakkor csak az önvédelem szélsőséges eseteiben tartja lehetségesnek. Nyilván az atomhatalmi státusz haditengerészeti elemének fenntartása (a teljes hadászati triád – szárazföldi telepítésű interkontinentális ballisztikus rakéták, stratégiai bombázókról bevethető nukleáris töltetek, és tengeralattjáróról indítható nukleáris töltetet hordozó rakéták – megőrzése) fontos nagyhatalmi presztízskérdés is a szigetországban.

A brit hadászati erőket négy darab Vanguard osztályú nukleáris meghajtású, ballisztikusrakéta-hordozó tengeralattjáró alkotja, melyek az akár 8-12 robbanófej hordozására is képes Trident rakétákkal vannak felszerelve.³⁰ A robbanófejek számát 48-ról 40-re csökkentették tengeralattjárónként, a rendelkezésre álló robbanófejek számát 160-ról 120-ra, míg az összes nukleáris robbanófejét 180-ra korlátozták. A nukleáris erők szükségessé vált modernizációja (cseréje) 20 milliárd fontos kiadást jelent(ene), az előbbi költségcsökkentésekkel viszont 3,2 milliárd font körüli összeg takarítható meg. Így a korábbi tervek szerint 2024-ig sor kerülhet majd a Vanguard osztályú tengeralattjárók leváltására, noha azok számát várhatóan négyről háromra kell majd csökkenteni. Végleges döntést erről majd a következő kormány hozhat.

A hadászati elrettentést biztosító nukleáris erők mellett azonban komoly, a mindennapokban megjelenő problémákat jelent és érzékeny döntéseket kényszerít ki a hagyományos fegyveres erők helyzete és a műveleti igények, tapasztalatok szerint szükségessé vált fejlesztések. Miközben a Védelmi Minisztérium az utóbbi években folyamatosan azon fáradozik, hogy kiegyensúlyozza a költségvetését, meg kell teremteni a rendelkezésre álló források racionális felhasználását is. 2011-ben Liam Fox akkori védelmi miniszter például a felszerelésekre és a beszerzésekre fordítandó keretösszeg 1%-os növelését jelentette be, és ezt követően a Védelmi Minisztérium 3 Rivet Joint elektronikus felderítő-repülőgép és 14 Chinook helikopter beszerzése mellett döntött.³¹ Bejelentették a páncélozott szállító

30 Vanguard-osztályú tengeralattjárók. htka.hu, 2010. 01. 20. (2013. 05. 20.)

31 Első hivatalos fotó a RAF-nak készülő RC-135-ről. jettfly.hu, 2013. 05. 16. (2013. 05. 20.)

harcjárművek modernizációs programjának elindítását, a Warrior gyalogsági harcjárművek felújítását,³² a Joint Strike Fighter³³ és a Global Combat Ship³⁴ fejlesztése finanszírozásának fenntartását is. A kiadások csökkentésében érintett területek körét ugyanakkor több alkalommal bővíteni kényszerültek: 2011 nyarán például több mint 10 milliárd dollár elvonását jelentették be a 2015–2020 közötti időszakra, aminek leginkább a páncélozott harcjárművekkel kapcsolatos beszerzési és felújítási programok láthatják kárát.

Jelentős megtakarítást jelentett még az F-35B harci repülőgép beszerzéséhez való visszatérés az F-35C típus helyett – ugyanakkor a döntés megnehezíti a stratégiai partnerségi megállapodásban foglaltak végrehajtását Franciaországgal. Miután időlegesen felmerült a Joint Strike Fighter repülőgép-hordozókra szánt, nagyobb hatótávolsággal és teherbírással rendelkező F-35C variánsának beszerzése a haditengerészet számára, a kormány végül mégis az eredeti tervnél, azaz a rövid fel- és leszállótávval, valamint függőleges leszállóképességgel rendelkező (*short take-off and vertical landing* – *STOVL*) F-35B ötödik generációs vadászrepülőgép beszerzése mellett maradt. A döntés legfőbb oka az volt, hogy a C-típusok üzemeltetése az építés alatt álló repülőgép-hordozók terveinek átalakítását, konkrétan katapult és fékezőrendszerek beépítését követelte volna meg, ami előreláthatóan 3 évvel, 2020-ról 2023-ra kitolta volna a hajók műveleti képességének elérését. A Királyi Légierő mindenesetre próbálja megőrizni harci repülőgépeinek számát, miközben egyes típusokat lassan kivonnak a szolgálatból. 2019-ben várhatóan leszerelik majd az utolsó Tornado vadászbombázó repülőgépet is, az F-35B rendszeresítéséig pedig a Typhoonok látják majd el a vadászbombázók szerepét.

Napjainkban a repülőgép-hordozók problematikája jól szimbolizálja a brit fegyveres erők helyzetét: az ambiciózus hosszú távú stratégiai célkitűzések megvalósítását rövid és középtávon erős korlátok közé szorítják a rendelkezésre álló (csökkenő) források, ami egyes kérdésekben ad hoc változtatásokat, a legégetőbb szükségletek esetében „tűzoltást” eredményez – mindez pedig a fenntarthatóság és eredményesség szempontjából komoly kérdéseket vet fel.

32 [Warrior Tracked Armoured Vehicles](http://army-technology.com). army-technology.com. (2013. 05. 20.)

33 [F-35 Lightning II Program](http://jsf.mil). jsf.mil. (2013. 05. 20.)

34 [Global Combat Ship](http://baesystems.com). baesystems.com. (2013. 05. 20.)